

A KEGYES TANITÓRENDIEK

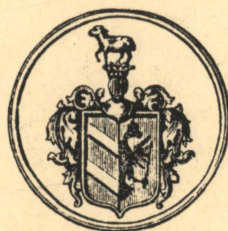
VEZETÉSE ALATT ÁLLÓ

SZEGEDVÁROSI

FŐGYMNASIUM

ÉRTESÍTVE NYE

AZ 1872—73-IKI TANÉVRŐL.

SZEGED,

NYOMATOTT BURGER ZSIGMONDNÁL.

1873.

A KEGYES TANITÓRENDIEK

VEZETÉSE ALATT ÁLLÓ

S Z E G E D V Á R O S I

FŐGYMNASIUM

É R T E S Í T V É N Y E

AZ 1872—73-IKI TANÉVRŐL.

SZEGED,

NYOMATOTT BURGER ZSIGMONDNÁL,

1873.

I.

A természettudományok újabb adatainak értékesítéséről a gymnasiumi előadásoknál, egy-két példával a hangtan köréből.

A természettudományok jogosultsága a gymnasiumi tantárgyak keretében mai napság oly általánosan el van ismerve, hogy a vita, melyet e kérdés újabb időben előidézett, jelenleg teljesen bevégezettnek tekinthető.

Az eredmények, melyek helyes tanításokat anyagi és alaki tekintetben egyaránt kísérik, sokkal fényesebbek, semhogy valaki e jogosultságukat észszerűen kétségbevonhatná.

Avagy valamely tantárgy jogosultságára nézve kívánhatni-e kedvezőbb anyagi eredményt azon ismeretek összegénél, melyeket a term.-tudományok által mind magunkra, az egész emberiségre, mind közös hazánk, a nagy természetre vonatkozólag szerezhettünk s melyek által lehetővé válik egyrészt a korszerű műveltség igényeinek, másrészt a magasabb tanintézetek és illetőleg az élet követelményeinek megfelelnünk?!

Ami pedig az alaki eredményt illeti, ki ne hajolna meg tisztelettel azon rendkívül hatályos és sokoldalú szellemképző erő előtt, mely e tudományoknak oly elvitázhatatlan sajátja?!

A külérzések s ezekkel egyetemben a felfogó tehetség fejlesztésének, nincs alkalmasabb eszköze a természeti tárgyak és tünemények, kísérletek és kísérleti készülékek megfigyelésénél s vizsgálásánál. Emellett a szépészeti érzék is jelentékeny fejlődésnek indul; különösen a növény- és állatvilág némely egyedeinek remek alkotását ki is ne szemlélné emelkedett érzelemmel, sőt valóságos aestheticai gyönyörrel?!

Az egyedek tulajdonságainak összehasonlítása s ennek alapján azoknak osztályozása fajok, nemek és országok szerint, nemkülönben a tünemények és észlelési eredmények rendezése, okaiknak fürkészése, törvényeiknek megállapítása, valamint az emberi találékonyság merész alkotásainak tanulmányozása pedig már a gondolkodó tehetség magasabb ágait, az emlékező tehetséget és értelmet, foglalkodtatják és élesztik.

Azon pezsgő élet szemlélése, mely a természetben kicsinyben és nagyban egyaránt tapasztalható, valamint azon szakadatlan tevékenység látása, melylyel az ember ugyszólván versenyez a nagy természettel: az öntevékenység és önálló gondolkodás leghatóságosb emeltyűi. E folytonos öntevékenység s legnagyobb részben értelmi foglalkozás pedig a legerőteljesebb fékezője a szenvedélyek elfajulásának. A természetben nem indulat, nem szenvedély, hanem békés törvényszerűség uralkodik, minek tudata által a természetvizsgáló még inkább hajlandó leendő a rend és önmérséklet korlátai közé vonulni.

A szemléletek egyszerű leírása, a tapasztalatok önálló előadása, a megegyező és különböző tulajdonok és tünemények szabatos meghatározása, a kísérleti és számítási eredmények hű és világos szavakkal való kifejezése: a nyelv készséges és szabatos használatának soha eléggé nem méltányolható eszközei.

Azon elemezve fürkésző, a szilárd tapasztalati alapon nyugodt tárgyilagossággal előrehaladó s minden csalékony látszatot halomra döntő módszer, mely a természettudományoknak kiválóan jellemző tulajdona, míg egyrésztől megdönthetetlenül igaz és bizonyos

ismeretekre vezet, másrésről a józan scepticismusnak — minden további tudományos haladás ezen nélkülözhetlen támaszának — veti meg alapját.

Bárhová tekintünk a nagy természetben, mindenütt a folytonos küzdés, fejlődés, tökélyesülés nyomait látjuk: győz, ami jobb, életrevalóbb; — vesz, pusztul, ami silány, hitvány. S ha látjuk, hogy ezen ősi küzdelemben a többi lények felett, sőt még a természet erői ellenében is mily fölényt vivott ki magának az ember: büszke önérzettel telik el keblünk, másrésről pedig az öntökélyesülés szent tüze gyulad föl szivünkben, s ennek hatása alatt teljes erőnkől iparkodunk tehetségünket a helyzetünk adta körülmények között érvényesíteni.

Ismereteink fegyvereivel naponkint újabb és újabb területeket hódítunk meg a mindenség végtelen világában; találmányaink által versenyzünk a természet bámulatra ragadó alkotmányaival s ennek tudata már csaknem elbizakodottakká és türelmetlenekké tesz. De, ha meggondoljuk, mily végtelen csekély azon terület, melyet eddig meghódítottunk, ahhoz képest, ami még szellemi hatalmunk körén kívül esik s amit talán sohasem sikerülend az alá vetnünk; ha fontolóra vesszük, hogy legremekőbb találmányaink bizonyos tekintetben mennyivel tökéletlenebbek a természet legparányibb lényeinél is: belátjuk erőink korlátoltságát s ennek tudatában illő szerénységgel és türelemmel adunk helyt bizonyos ismereteink véges sora után minden észszerű hitnek és józan véleménynek.

Ezen eredmények egyszerű áttekintéséből teljes világosságban látjuk, mily nagyfontosságú szerepet játszanak a gymnasium céljainak sikeresítésében a természettudományok. Pusztán a szorosán vett humanisticus tárgyak által sohasem volnának ama célok egész teljökben megvalósíthatók, mert ezek, tulnyomó levén bennök az elvont, subjectiv és dogmaticus elem, magokban véve szükségkép idealisticus egyoldalúságra vezetnének.

A természettudományok után várható üdvös eredmények áttekintéséből nem kevésbbé világos, hogy alaki eredményeik hasonlíthatlanul jelentékenyebbek az anyagiaknál épúgy, mint általában a gymnasium céljai közt a humanisticus fontosabb minden egyéb célnál.

Tehát amint általában, úgy különösen a természettudományokra nézve is ezen célnak, ezen eredménynek kell főleg szemünk előtt lebegni.

Az alaki eredménynek természetéből azonban közvetlenül következik, hogy annak elérése nem annyira a tananyag mennyisége, mint inkább minősége által van feltételezve. A tananyag bizonyos minimumának felvétele másodrendű szükséglet, mely csakis annyiban tartható figyelembe veendőnek, amennyiben a gymnasium egyszersmind a magasabb tanintézetekre előkészítő tanoda.

A tananyag megválasztását ennél fogva, hogy célt érhessünk, kiválóan a minőség szempontjából kell eszközölnünk.

Hogy pedig e választásunk csak akkor leend szerencsés, ha a tudomány legújabb adatait is kellő figyelemre méltatjuk, — könnyen belátható.

Fontos didacticai okok teszik ezt érthetővé.

Ugyanis a természettudományok újabb adataiban sokkal több alaki képző-erő van, mint a régiekben, amennyiben: az újabb buvárkodási eszközök sokkal tökéletesebbek, az észleletek és kísérletek sokkal szabatosabbak, mint a régiek; a rendszerek alapjában jelenleg több a szilárdság, a buvárkodási módszerben több az észszerűség, az eredmények megítélésében több a tárgyilagosság és függetlenség, mint valaha volt.

Ehez járul, hogy ami új, az rendszeren érdekes s így a tárgy ujságának tudata csak fokozza a tapintatos tanítás által már eleve felköltött érdekeltséget.

Végre a legszebb tanítási eredményt, a tárgy iránti maradandó érdekeltséget s a minden igaz, szép és jóért lelkesülni tudó nemes hajlamot csak úgy fogja a tanár tanítványaiban felkölthetni, ha maga is szereti, lelkesüléssel műveli tárgyát s ezt észre is véteti velök, de nem tanulmányai pusztá eredményeinek nagyhangú s mégis érthetetlen előadása által, (mert hisz az minden komolyabb tanulmánytól irtózó felületességre, üres tudákosság- s legveszedelmesebb alaptalan scepticismusra vezetne), hanem magyarázatának világossága, szabatosága, benső melege és azáltal, hogy lépést tartva a tudomány haladásával, iparkodik az alkalmas új adatokat tanítványaik céljaira is kizsákmányolni.

Nincs tér az egész természettanban, melyen újabb időben oly érdekes s a gymnasium céljaira nézve is oly igen előnyösen kiaknázható haladás történt volna, mint a hangtanban. Mayer Alfrédnek a hanghullám hossza- és alakjának meghatározására s a hang erősségének mérésére vonatkozó kísérletei e tekintetben valóban páratlanok.

A készülékek, melyeket ő e kísérleteinél csaknem kizárólag használ, mellékletünk I., III. és IV. rajzaiban láthatók.

Az I. készülék, a Helmholtz-féle resonator, fém- vagy üvegből készült üres gömb, egy kisebb —**b**— s egy nagyobb —**a**— nyílással. Használat alkalmával **a** a hangzó test felé, **b** pedig a hangot felfogó csőbe, esetleg fülünkbe, helyeztetik. Alkalmazása az együtthangzáson alapszik. Minden hangnak más-más nagyságú resonator felel meg, mert a benne levő légtömeg kisebb-nagyobb terjedelméhez képest már magasabb már mélyebb hanggal képes erős együtthangzásba jöni.

A III. rajz a König-féle hangelemző szelencét mutatja keresztmetszetben és mintegy $\frac{1}{2}$ természetes nagyságban. **K K**, a tulajdonképi szelence, **h** kautsuk vagy másféle ruganyos hártya által két részre van osztva. Hátsó részébe **a** cső, előrészébe pedig **b** és **c** csövek vannak illesztve. Használat alkalmával **a** valamely Helmholtz-féle resonatorral, **b** pedig valamely világító gázt tartalmazó edénnyel hozatik összeköttetésbe. A gáz a szelence előrészéből **c** nyílásán át kiömlik s itt meggyújtatik. Alkalmazása azon tapasztalaton alapszik, hogy a gáz rendes körülmények között nyugodt lánggal ég; de ha **a**-t a bele erősített resonatorral valamely hangzó test felé fordítjuk: akkor a hanghullámok **h**-hoz ütköznek s ezt be-, a gázt pedig **c** csövön kinyomják; minélfogva a gázláng mindannyiszor fellobban, valahányszor **h**-hoz egy-egy hanghullám ütközik.

Ezen hangelemző szelencék bizonyos kísérleteknél orgona-sípokkal is szoktak összeköttetésbe hozatni. Ilyenkor a szelence hátsó része elmarad, előrésze pedig a síp oldalán fúrt nyílásra erősítették. A síp belseje és a szelence előrésze között **h** hártya képez válaszfalat.

A IV. rajzban: **B** és **C** ily hangelemző szelencék, **E** és **D** a hozzájuk tartozó lángok, **F** pedig egy tükröoldalakkal ellátott s tengelye körül kényelmesen forgatható, négyoldalú hasáb.

Ha a sípokat megszólaltatjuk, akkor **B** és **C** szelencék hártyáit a mögöttök levő lég minden egyes sűrűsödése — rezgése — alkalmával benyomja, mire — mint tudjuk — **E** és **D** lángok fellobbannak.

Minél magasabb hangot ad a síp, benne a lég tudvalevőleg annál sebesebben rezeg, s így természetes, hogy **E** és **D** lángok fel-fellobbanásának sebességéből még a süket is megítélheti, vajjon a sípok, melyekhez tartoznak, egyenlő magas hangot adnak-e vagy sem.

A lángok fel-fellobbanását azonban nyugodt szemmel közvetlenül nem lehet észlelni, mivel a fel-felnyuló lángok képei ilyenkor a szem recés hártvájának ugyanazon helyére esnek s a fel-fellobbanások oly gyorsan következnek egymás után, hogy az egyik kép benyomása még tart, midőn a másiké már kezdődik. Eszközölhetjük ellenben az észlelést pl. oly módon, hogy a lángoktól mintegy 2—3 meter távolban fejünket jobbra-balra gyorsan mozgatjuk, vagy — mivel e gyors mozgatás nem épen kellemes, sőt főfájást is okozhat — nyugodtan maradunk s a lángokat szemünk előtt jobbra-balra mozgatott színházi távcsövön, vagy — ami még kényelmesebb — a gyorsan forgatott *Längelemző* **F** tükörben (l. a IV. rajzot) vizsgáljuk. Az egyes lángképek u. i. ilyenkor recés hártvájánkon egymás mellé esnek s ennél fogva a lángokat is egymás mellett látjuk és pedig: midőn nyugodtan égnék, — egy simaszélű szalaggá összefolyva; midőn ellenben a hanghullámok behatása következtében fel-fellobbanak, — külön-külön álló, vagy legfőlegb csak alsó részeikben összefüggő s egy csipkés fényzalagot képző lángnyelvek alakjában. (L. a II. rajzot.)

Minél gyorsabban forgatjuk a lángélemző tükröt, az egyes lángnyelvek annál távolabb esnek egymástól; a tükör változatlan sebességű forgatása mellett pedig annál sűrűbben állanak, minél magasabb a hang, melynek hullámai a ki-kilobbanást okozzák.

Két különböző hang tehát magasság tekintetéből igen kényelmesen hasonlítható össze aképen, hogy a nekik megfelelő lángképeket **F** tükörben egymás felett fogjuk fel. A II. rajz ily összehasonlítás képét mutatja valamely alaphang és nyolcada között, melyekre nézve a rezgések számviszonya tudvalevőleg = 1: 2.

Lehet azonban az összehasonlítást pl. úgyis eszközölni, hogy az önálló *König*-féle szelence hátsó részébe **a** mellé még egy csövet alkalmazunk s az egyikbe az egyik, — másikba a másik hangnak megfelelő resonatort helyezzük. Mialatt az alaphang hullámai egyszer ütköznek **h**-hoz, azalatt a nyolcadaé kétszer nyomják azt be; az alaphang 4 rezgésére a harmadhang 5 rezgése esik, stb. Érthető tehát, hogy az utóbbi összehasonlítás szerint miért kell az alap- és nyolcadhangnak együttvéve a VI., — az alap- és harmadhangnak pedig az V. rajzban látható lángképet létrehozni.

Szembetűnő, hogy e kísérletek alkalmával a lángnyelvek nem látszanak egyenes, hanem egy kissé hajlott állásban. E tüneteknek oka az, hogy mialatt valamely láng részecskéi kiemelkednek, azalatt a tükör mind-jobban elfordult helyzetbe jő.

A fentebb leirt s néhány szóval közelebről is megismertetett készülékek segélyével igen kényelmesen meg lehet határozni a levegőben valamely hanghullám hosszát, alakját és viszonylagos erősségét.

Valamely hanghullám hosszát, vagyis azon legkisebb távolságot, mely két egyenlő rezgési állapotban lévő légrészecske között van, *Mayer Alfréd* szerint a következő módon határozzuk meg: Egy *König*-féle szelencés orgonasíp nyílásával szemközt állítsunk fel egy megfelelő resonatort, mely szintén kapcsolatba van hozva egy *König*-féle hangélemző szelencével. A szelencék előrészeibe alkalmazzunk kellő gyúnyilásokkal bíró s

egyenlő hosszú csöveket; ezeknek lángjait pedig helyezük szorosan egymás elé, a síp és tükör közé.

Szólaltassuk meg most a sípot, hozzuk forgásba a tükröt, a resonatort pedig erősítsük meg a síphoz oly közel, hogy lángképeik csipkéi a tükörben egymásra essenek. A lángok egyidejű kilobbanása arra mutat, hogy a szelencék hártái mellett a légrészecskék ugyanazon rezgési állapotban vannak.

Ha ekkor a resonator és szelencéje közé oly kautsuk-csövet foglalnánk, melynek hossza az adott hang **1, 2, 3** vagy **n** hullámhosszával egyenlő: az a resonator szelencéjében a hártá mellett légrészecskék rezgési állapotán mitsem változtatva, minélfogva a két lángkép csipkéi ismét födnék egymást.

Hogy tehát a síp hangjának hullámhosszát meghatározhassuk: hosszabbítsuk meg a resonator és szelencéje közötti csövet valamely közbefoglalt kautsukcsővel mindaddig, míg a resonatori láng elmozdult csipkéi ismét a síp-láng csipkéire esnek. A közbefoglalt cső hossza ekkor egy hullámhosszal egyenlő. A toldalékos **n**-szeres meghosszabbítása által könnyen találjuk **n** hullám hosszát.

Ha a közbetoldott cső hossza nem egyenlő az adott hang hullámhosszával vagy egészszámú sokszorosával, akkor a két lángkép csipkéi nem eshetnek egymásra, mivel a levegő más rezgési állapotban ér a szelence —, mint a síp hártájához.

Ha végre a közbefűzött cső hossza az adott hang félhullámhosszával vagy ennek **n**-szeresével egyenlő, akkor a resonatori láng csipkéi a sípláng csipkéi közé épen középre esnek, mivel ez esetben a resonatori szelence hártája mellé ép azon időpontban ér hullámhegy (sűrűsödés), midőn a síp oldalhártájával mellett hullámvölgy (ritkulás) van és viszont.

Képesek vagyunk tehát eszerint a hanghullámoknak nemcsak hosszát, hanem bármely pontjoknak rezgési állapotát is meghatározni.

Ugyanczen célra Mayer más módszert is ajánl, melyet azután a hanghullámok alakjának, vagyis azon felületnek meghatározására is alkalmaz, melynek részecskéi ugyanazon rezgési állapotban vannak.

J. C. Poggendorff Annalen d. Physik u. Chemie című folyóiratának 1873. évi 2-ik számában Mayer ezt következőleg írja le: „Egy nyílt Ut_3 (másképp c' vagy 256 rezgésű) orgonasíp oldalszelencéjétől egy lángelemző tükör elé alkalmas gyűnyílással bíró kautsukcsövet vezettem. Azután egy 4 meter hosszú s 1 ctm. vastag kautsukcső egyik végére egy Helmholtz-féle Ut_3 resonatort, a másik végére pedig egy önálló König-féle szelencét erősítettem, melynek lángját egész közel állítottam az orgonasíp lángja elé. Ha most megszólaltattam az orgonasípot és a resonatort közelébe tartottam: könnyen sikerült az utóbbit oly helyzetbe hoznom, hogy lángcsipkéi pontosan összeestek az orgonasíp lángcsipkéivel.

Ha ezután a resonatort lassan-lassan távolabb helyeztem a síptól: lángcsipkéi azonnal kiváltak s mindegyre jobban félrehúzódtak a másik csipke-szalagról. Midőn a resonatort első állásától **66** ctmeternyire (fél Ut_3 hullámhossz) távolítottam: az első fényzalag csipkéit a második fényzalag csipkéi között épen középen láttam. Ha ugyanazon irányban még tovább vittem a resonatort: csipkéi is tovább húzódtak, míg végre ismét összeestek a másik csipkesorral. A resonator távolsága eredeti helyétől ekkor 132 ctm. azaz: Ut_3 egy egész hullámhossza volt. Másfél hullámhossz távolság mellett a resonatori fényzalag csipkéi ismét a második fényzalag csipkeközeinek kellő közepére estek, két

hullámhossz távol mellett pedig a csipkék teljesen födték egymást. Ily módon meghatároztam a resonator távolításának vonalán. három egész hullámhossznyira a légrészecskék rezgési állapotait.

Ekkor a resonatort oly távol tartottam a síptól, hogy csipkéi a másik csipkesor közeinek épen közepére estek s azután megkerültem vele több irányban az orgonasípot jól vigyázva, hogy ezalatt a langesipkék kölesönös állásukat meg ne változtassák. Eképen sikerült az orgonasíp hanghullámának felületét, alakját meghatároznom. A hullámalakját ez esetben közelítőleg kerülékdednek (ellipsoid) találtam, melynek gyúpontjait a síp végpontjai képezék.

Alig lehetett reám nézve valami megnyugtatóbb és örvedetesebb, mint látni, mily szépen lehetett ily módon a hullámfelületet szemléltetnem . . . . .

Ily bizonyítékok, ily kézzelfogható szemléltetés után bizonyára nyoma sem marad a tanulóknak azon kételyeknek, melyeket a hanghullámok terjedése iránt közönségesen táplálnak magokban.“ . . . . .

Mayer e kísérletének elméleti jelentőségét nem lehet eléggé kiemelni, mert ez által több igen fontos kérdés kísérleti megoldása vált lehetővé, melyek eddig a kísérletek hatáskörén kívül állóknak tartattak; ami pedig a gyakorlati szempontot illeti, miután képesek vagyunk már bármely hanghullám felületét meghatározni: ki tudja, vajjon efféle meghatározások nem lesznek-e idővel pl. nyilvános termek építésénél az acustica szempontjából értékesíthetők? . . .

Nem kevésbé fontos és egyszerű végre Mayer kísérlete a hanghullámok viszonylagos erősségének meghatározására vonatkozólag is.*)

Ha két hanghullám találkozási helyén a közeg-részecskék e találkozás következtében nyugvásba jónak, akkor világos, hogy ott a nyugvást a hullámok ellenkező irányú s egyenlő erősségű rezgése hozza létre.

Ez azon elv, melynek alapján Mayer az egyenlő magasságú hangok viszonylagos erősségét következő módon határozza meg:

Két hangforrást, melyek ugyanazon hangot állandó, de nem egyenlő erővel adják, helyezünk el a szabadban (vagy egymással közlekedő két szomszéd-szobában, melyeknek falai a hangot vissza nem verő anyaggal vannak bevonva) s állítsunk közéjük a hangot vissza nem verő válaszfalat, átellenükbe pedig két megfelelő resonatort. A resonatorok szűkebb csücskére erősítsünk egyenlő hosszúságú, erős kautsukcsöveket; ezeknek szabad végeit pedig erősítsük rá valamely kétágú villaalakú cső ágaira, melynek nyele egy König-féle hangelemző szelencével van összekötve.

Ha most megszólaltatjuk az egyik hangforrást, akkor a neki megfelelő lág képe a forgó tükörben — mint tudva van — csipkés fényzalaghoz hasonlít. Ha pedig mindkét hangszert szólaltatjuk és a villaalakú cső nyelében találkozó hullámaik egyenlő erősek, de ellenkező rezgési állapotúak, akkor a szelence hártája mellett a légben teljes nyugalom áll be, a hártya nem mozdul: a lág nyugodtan ég s képe a forgó tükörben sima szélű fényzalagnak látszik.

Távolítsuk tehát az erősebb hangforrástól a resonatort mindaddig, míg a lágkép csipkéi el nem tűnnek. Ekkor a szelence hártája mellett s (miután ettől a resonatorokig egyenlő hosszúságú csövek vezetnek) a resonatorokban is a két hang hullámai

*) Naturforscher, VI. J. No. 15. 12. April 1873.

ellenkező rezgési állapotúak s egyenlő erősségűek. Azután mérjük meg a resonátorok és hangforrásaik közötti távolságot s alkalmazzuk azon ismert törvényt, melyszerint: hangok, melyek különböző távolság mellett egyenlő erősségűek, egyenlő távolság mellett erősségre nézve úgy viszonylanak egymáshoz, mint előbbi távolságaik négyzetei.

Azonban pusztán a resonator ide-oda mozgatásával igen bajos a kellő eredményt elérni, sőt olykor épséggel lehetetlen is; mivel bizonyos távolság mellett, melynél a hanghullámok esetleg egyenlő erősségűek, azok nem szükségkép ellenkező rezgési állapotúak is és viszont.

Biztosabb az eredmény, ha amnyira távolítjuk az erősebb hangforrás resonatorát, hogy a lángkép csipkéi lehetőleg megkisebbedjenek; a teljesen ellenkező rezgési állapotot pedig azáltal iparkodunk ezalatt létrehozni, hogy az egyik hangforrás zengését meg-megszakítjuk.

De ezen út meg hosszadalmas és fáradságos.

E nehézségek elkerülése végett Mayer kivágott az egyik kautsuk-csőből egy darabot, melynek hossza a kísérlet alatti hang félhullámhosszával volt egyenlő s azt üvegcsővel helyettesítette, melybe léghatlanul — de könnyen kihúzhatólag — egy másik ugyanoly hosszú üvegcsövet dugott.

A kísérlet ekkor biztos és kényelmes, amennyiben az egyik resonator távolítása és a üvegcső ki-kihuzása által könnyen és gyorsan elérhető a lángképen azonnal feltűnő eredmény: a találkozó hanghullámok egyenlő erőssége és ellenkező rezgési állapota.

Könnyen észrevehető, hogy a hangok erősségének ily összehasonlítása három feltételt foglal magában és pedig:

1-ször hogy a hang erőssége a távolság négyzete szerint gyengül;

2-szor hogy a félhullámhosszaságú üvegcső kihuzása által a hang erőssége módosulást nem szenved;

3-szor hogy a resonatorok előtti hullámok erősségének viszonya ezekben meg nem változik.

Az első feltétel általános rezgéstani okoknál fogva, a második pedig Biot és Regnaultnak e tárgyra vonatkozó kísérletei alapján elfogadható. A harmadik feltétel lyessége iránt sincs ugyan okunk kétkedni, de nincs is biztos adatunk, melynélfogva azt el kellene fogadnunk. Mayer vállalkozik helyességének kísérleti megállapítására.

Szintúgy világos az is, hogy M. fentebbi módszere különböző magasságú hangok erősségének összemérésére nem alkalmas, mert ezek más-más sebességgel rezegnek, hanem, hogy a König-féle genialis eszközök segélyével Mayer remek kísérletei után nem leend nehéz erre nézve is valamely alkalmas módot kigondolni, azt a legközelebbi jövő bizonyára igazolni fogja.

Mayer igéri, hogy e tárgyra vonatkozólag is kiterjesztendi buvárkodását.

Vajha fáradozását a tudomány és tanügy érdekében e téren is oly fényes siker koronázná, mint azon, melyet jelen soraimmal röviden megismertetni szándékoztam!

Dr. Volly István.

II.

Tanári kar.***Igazgató:***

Magyar Gábor, k. r. áldozár, tan. földrajzot és történelmet a 8. oszt. hetenként 4 órában; az orsz. középtanodai tanáregylet, — a m. földrajzi és m. történelmi társulat rendes tagja.

Tanárok:

Arányi Ágost, k. r. áldozár, hitszónok, I. oszt. főnöke, tan. hittant és német nyelvet a négy felső, — latin nyelvet pedig az 1. oszt. hetenként 18 órában.

Benedek Gyula, vil. tornász, tan. hetenként 8 órában.

Budavári József, k. r. áldozár, tan. görög és latin nyelvet az 5. és 8. oszt. hetenként 20 órában; az orsz. középtanodai tanáregylet tagja.

Horvát Sándor, k. r. áldozár, II. oszt. főnöke, tan. magyar nyelvet és irodalomtörténetet a 8., — természetrajzot az 1., 2., 5., 6., — német nyelvet az 1. és 2. oszt. hetenként 16 órában; az ifjusági önképző kör elnöke, az ifjusági könyvtár- és természetrajzi museum gondnoka.

Jurenák Antal, k. r. papnövendék, tan. magyar nyelvet a négy alsó, — latin nyelvet a 3., — földrajzot az 1. oszt. hetenként 19 órában.

Karnay Alajos, k. r. áldozár, hitelemző, V. oszt. főnöke, tan. hittant a négy alsó, magyar nyelvet az 5., 6., bölcsészettant a 7., 8. oszt. hetenként 18 órában.

Martin Péter, k. r. áldozár, IV. oszt. főnöke, tan. mennyiségtant a négy alsó, — német nyelvet a 3., 4. oszt. hetenként 18 órában.

Maywald József, k. r. áldozár, VI. oszt. főnöke, tan. görög nyelvet a 6. 7., — latin nyelvet a 2., — szépirást az 1. és 2. oszt. hetenként 17 órában.

Nováky Bertalan, vil. tan. rajzot a négy alsó osztályban hetenként 16 órában.

Pap József, k. r. áldozár, III. oszt. főnöke, tan. földrajzot és történelmet a 2., 3., 4., 5., 6., 7. oszt. hetenként 17 órában.

Stancel Károly, k. r. áldozár, tan. magyar nyelvet a 7., — mennyiségtant a négy felső osztályban hetenként 17 órában; az orsz. középtanodai tanáregylet és a k. m. természettudományi társulat rendes tagja.

Való Mihály, k. r. áldozár, VII. oszt. főnöke, tan. latin nyelvet a 4., 6., 7. oszt. hetenként 16 órában; a k. m. természettudományi társulat rendes tagja.

Dr. Volly István, k. r. áldozár, VIII. oszt. főnöke, a phys. museum gondnoka, tan. természettant a 3., 4., 7., 8. — és vegytant a 4. és 6. oszt. hetenként 16 órában; az orsz. középtanodai tanáregylet s a m. k. természettudományi társulat rendes tagja.

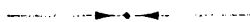
Rendkívüli tanárok:

Mészáros Ferenc, a francia nyelv tanára.

Roth Endre, ének-tanár.

Dr. Volly István, gyorsírás-tanár.

A nem kath. vallású ifjakat saját lelkészeik oktatták a vallásban.

III.**A sorozatban használt tanjegyek fokozata.**

Fokozat	A tantárgyakban tett előmenetel	A magaviselet	A szorgalom
	j e l z é s é r e		
Kitüntető	1 = kitünő 2 = jeles	példás dicséretes	ernyedetlen
I. rendű	3 = jó 4 = elégséges	törvényszerű kevesbbé törvényszerű	kellő hanyagló
II. rendű	5 = elégtelen	nem törvényszerű	csekély
III. rendű	6 = rossz	—	semmi

IV.**Rövidítések jelentménye:**

vil. = világi; — tan. = tanít; — g. kath. = görög katolikus; — g. k. v. = görög keleti vallású; — ág. v. = ágostai vallású; — helv. v. = helvét vallású; — ism. = ismétlő; öszt. = ösztöndíjas; — péld. = példás; — dics. = dicséretes; — törv. = törvényszerű; k.t. = kevesbbé törvényszerű; — erny. = ernyedetlen; — hany. = hanyatló; — csek. = csekély; — sem. = semmi; — I. r. = elsőrendű; — II. r. = másodrendű; — III. r. = harmadrendű. — A *-gal jelzettek az illető tantárgyakból vizsgálatot nem tettek. Amely név után vallás jelezve nincs, római katolikus értendő. A tornászati rovatában — = fölmentetett.

V.

A) A rendszeres tantárgyakból.

Első osztály.

A tanuló neve és vallása; ösztöndíjas vagy ismétlő-e?	TANTÁRGYAK										Szorgalma	Magaviselete	Általános sorozata
	Hittan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Földrajz	Természettan	Mennyiségtan	Rajz	Testgyakorlat	Szépírá			
Assermann Pál	4	3	4	3	3	3	3	1	1	2	kellő	jó	I. r.
Bába István, ism.	4	4	4	4	4	4	4	4	3	4	hany.	törv.	I. r.
Babarczy József, idősb	2	3	2	2	3	3	2	3	3	4	kellő	jó	I. r.
Babarczy József, ifjabb.	2	4	5	4	4	4	5	3	4	4	esek.	törv.	II. r.
5 Bagáry Kálmán	4	4	4	4	4	4	4	5	4	4	hany.	jó	I. r.
Bittenbinder Miklós	1	1	2	1	1	2	2	2	4	2	erny.	jó	jeles
Budor Sándor	2	3	4	4	2	4	4	4	5	4	hany.	jó	I. r.
Czeglédy Ágost, ism.	3	3	4	3	2	3	4	2	4	4	kellő	jó	I. r.
Czimer Károly	2	3	3	4	2	3	4	3	4	4	kellő	jó	I. r.
10 Dassinger József	4	4	4	4	4	4	4	3	4	4	hany.	törv.	I. r.
Daubner Gyula	3	3	2	2	4	3	4	4	3	4	kellő	törv.	I. r.
Dickmann Adolf, héber.	1	1	1	1	1	1	1	3	3	3	erny.	dics.	kit.
Dolencz Ferenc	1	3	3	2	3	4	3	2	4	3	kellő	dics.	I. r.
Donauer Mátyás, ism.	5	4	4	4	4	5	6	2	4	4	sem.	törv.	III. r.
15 Ehling János	4	3	2	2	3	3	3	1	3	3	kellő	törv.	I. r.
Farkas Mihály	*	4	*	3	4	3	4	3	4	4	—	jó	—
Fischer Simon, héber	1	1	1	1	1	1	1	2	4	3	erny.	dics.	kit.
Frekó Menyhért	1	1	1	1	1	1	1	2	3	3	erny.	péld.	kit.
Fridrich Péter	4	4	4	3	3	4	4	4	*	3	hany.	jó	I. r.
20 Glász Pál	1	2	1	1	2	2	2	1	*	3	erny.	péld.	jeles
Georgievics István, ism., g. k. v.	3	3	4	3	3	3	4	3	3	4	kellő	törv.	I. r.
Gróff Gyula	4	4	4	4	4	3	6	4	3	4	sem.	törv.	III. r.
Halász János	5	4	5	4	4	4	6	4	4	4	sem.	törv.	III. r.
Harsányi János	1	2	4	5	3	3	3	3	4	3	esek.	törv.	II. r.
25 Herzl István, héber.	2	4	5	4	4	4	5	4	4	4	esek.	k. t.	II. r.
Holcz Ferenc	4	4	5	4	4	4	5	3	4	4	esek.	törv.	II. r.
Holcz Mátyás	2	4	4	4	4	4	4	3	3	4	hany.	törv.	I. r.
Jost Miklós	1	2	2	2	1	3	2	3	4	3	kellő	jó	jeles
Kelemen Béla	1	1	1	1	1	1	2	3	—	3	erny.	péld.	kit.
30 Kiss János	2	3	3	4	3	4	3	2	3	4	kellő	jó	I. r.
Kiss Jenő	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	—	—	—
Kiss István	3	2	3	3	2	3	4	3	4	4	kellő	jó	I. r.
Kiss Sándor	4	4	4	4	4	4	4	4	3	3	hany.	törv.	I. r.
Klein Alajos, héber	1	2	1	1	2	2	3	4	3	3	kellő	dics.	jeles
35 Klivinyi Lajos	4	4	4	4	4	5	5	4	—	4	esek.	jó	II. r.
Korda János	2	3	3	4	3	4	4	3	3	4	kellő	törv.	I. r.
Krubicza József	4	3	4	4	3	4	4	3	4	4	hany.	jó	I. r.
Kuhn Miklós	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	—	—	—
Lapanovszky Dezső	4	3	4	4	4	4	4	3	4	4	hany.	jó	I. r.
40 Lichtneckert József	4	4	4	4	4	4	4	3	4	4	hany.	törv.	I. r.
Martin József	2	3	4	4	4	4	4	3	3	4	hany.	jó	I. r.
Nagy Antal	2	3	3	3	3	3	3	3	*	4	kellő	dics.	I. r.
Nagy István	4	3	4	4	3	4	4	3	4	3	hany.	jó	I. r.

A tanuló neve és vallása; ösztöndíjas vagy ismétlő-e?	T A N T Á R G Y A K										Szorgalma	Magaviselete	Általános sorozata
	Hittan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Földrajz	Természettan	Mennyiségtan	Rajz	Testgyakorlat	Szépíráás			
Ocskay Gyula	4	3	4	4	4	4	5	3	4	4	csek.	törv.	II. r.
45 Pap Ferenc	3	3	4	4	4	4	4	3	4	4	hany.	jó	I. r.
Pfeilschifter József	4	3	4	4	4	4	4	4	4	4	hany.	törv.	I. r.
Pillich Gyula	3	2	3	3	2	3	4	2	3	3	kellő	törv.	I. r.
Pintér Mihály	3	2	3	3	2	3	3	3	4	4	kellő	jó	I. r.
Reichlinger Éde, héber.	2	1	1	1	1	2	2	4	4	4	erny.	jó	kit.
50 Rittinger Antal	2	4	3	2	3	2	3	2	3	3	kellő	törv.	I. r.
Rózsa Antal	4	3	4	4	4	4	4	4	4	4	hany.	jó	I. r.
Schreiber Fülöp, héber	1	1	1	1	2	1	1	1	3	2	erny.	dics.	kit.
Sigmond Sándor	4	4	4	3	4	4	6	3	4	4	sem.	törv.	III. r.
Steingassner Béla	4	4	5	5	4	5	6	3	1	4	sem.	törv.	III. r.
55 Streicher Miklós	1	3	4	2	3	4	3	1	—	2	kellő	törv.	I. r.
Szauter János	2	2	3	1	3	2	3	3	4	3	kellő	dics.	I. r.
Taschler Endre	2	1	2	1	1	1	2	3	2	4	erny.	dics.	kit.
Tökölyi Lajos	2	3	4	4	2	4	3	2	3	3	kellő	jó	I. r.
Török Antal	5	4	5	4	4	5	6	4	3	4	sem.	törv.	III. r.
60 Török Béla	5	4	5	4	4	5	6	4	4	4	sem.	törv.	III. r.
Vasilevics Adalbert, g. k. v.	2	4	4	2	3	4	4	2	4	3	hany.	jó	I. r.
Várankozó Gyula	3	3	4	4	3	4	4	3	4	4	hany.	jó	I. r.
Vetzer Ferenc	3	2	4	3	2	4	3	2	4	3	kellő	jó	I. r.
Virsz Péter, ism.	4	4	4	4	4	4	4	3	3	4	hany.	törv.	I. r.
65 Ziffer Alfréd, héber	1	1	1	1	1	1	1	3	*	4	erny.	dics.	kit.
Zillich Fülöp	2	4	4	4	4	4	4	3	3	4	hany.	dics.	I. r.
Zsarkó István	1	3	4	4	3	4	4	4	3	3	kellő	törv.	I. r.
Zsák Frigyes	3	4	4	3	3	4	4	4	*	3	hany.	törv.	I. r.

Kimaradtak:

Bariss Gyula. Schott Mihály.
Druharszky Constantia. Wilhelm János.

Meghalt:

Szőke Mihály.

Második osztály.

A tanuló neve és vallása; ösztöndíjas vagy ismétlő-e?	T A N T Á R G Y A K										Szorgalma	Magaviselete	Általános sorozata
	Hittan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Földrajz	Természettudomány	Mennyiségtan	Rajz	Testgyakorlat	Szépíráás			
Babarczy Géza	3	3	4	4	4	4	4	2	3	4	hany.	törv.	I. r.
Baitz Károly, ism.	3	3	4	2	3	3	4	2	1	3	kellő	törv.	I. r.
Baitz Vendel	4	4	5	4	5	4	5	5	2	4	csék.	törv.	II. r.
Balaton János	4	3	4	4	2	3	4	1	4	3	hany.	dics.	I. r.
5 Bálint Ágost	4	4	4	4	4	4	5	4	4	4	csék.	törv.	II. r.
Bödő Nándor	3	2	3	2	3	1	3	2	4	3	kellő	dics.	I. r.
Breitner Zsiga, héber	1	3	4	1	4	3	4	3	2	4	kellő	jó	I. r.
Budai Gerő	2	2	3	1	3	1	3	2	4	4	kellő	dics.	I. r.
Chilkó Sándor	3	3	4	4	4	4	4	2	3	4	hany.	törv.	I. r.
10 Fridrich Ernő	2	4	4	3	3	4	4	2	3	3	hany.	jó	I. r.
Gál Endre	1	3	3	1	4	1	1	1	4	3	kellő	törv.	I. r.
Géczy Alajos, ism.	1	4	4	4	4	4	3	5	3	4	hany.	törv.	I. r.
Gockler Antal	1	1	2	1	3	2	1	1	3	1	kitar.	dics.	jeles
Goldstein Miksa, héber	3	3	5	2	4	4	4	2	1	4	csék.	törv.	II. r.
15 Görlich Antal	2	2	3	1	1	4	3	5	3	3	kellő	dics.	I. r.
Gramantik Pál	3	4	4	4	2	4	4	1	4	4	hany.	törv.	I. r.
Hegedűs Dezső	3	3	4	2	2	2	4	4	3	3	kellő	jó	I. r.
Herzl Manó, héber	1	1	2	1	1	1	1	1	3	1	erny.	dics.	kit.
Huszár Kálmán	3	3	3	2	3	1	2	2	—	4	kellő	jó	I. r.
20 Jakabfi Pál	2	1	4	1	3	1	3	2	2	4	kellő	jó	I. r.
Jakesch Pál	2	1	3	3	2	2	4	4	—	4	kellő	dics.	I. r.
Jónás Endre	3	3	4	4	4	4	4	5	3	4	hany.	jó	I. r.
Kálmán István, ism.	4	4	4	4	5	4	4	3	3	4	csék.	jó	II. r.
Kemény Béla	1	2	4	1	1	1	3	3	4	4	kellő	jó	I. r.
25 Kiss Péter	1	2	3	2	4	2	4	3	3	3	kellő	dics.	I. r.
Klein Adolf, héber	1	3	3	1	4	3	4	2	3	3	kellő	dics.	I. r.
Kövcsey József	1	3	3	2	2	3	4	4	4	4	kellő	jó	I. r.
Lazarusz Fülöp, héber	1	1	2	1	1	2	3	3	4	3	kitar.	dics.	jeles
Lengyel Lajos	5	3	4	3	5	*	3	3	3	1	—	jó	—
30 Mészáros Lajos	2	3	3	2	2	2	4	3	3	3	kellő	dics.	I. r.
Nagel Jakab, héber	1	4	4	1	5	4	5	5	3	4	csék.	törv.	II. r.
Ochsenfeld Konrád	3	3	4	1	3	3	4	2	3	3	kellő	jó	I. r.
Ótott András	*	4	5	4	5	4	*	3	3	4	—	jó	—
Pacha István	4	3	4	2	3	4	4	2	3	2	hany.	jó	I. r.
35 Pollák Izso, héber	1	4	3	1	3	2	4	3	3	3	kellő	jó	I. r.
Réh Ákos	4	4	5	3	4	4	5	5	—	4	csék.	törv.	II. r.
Roosz Mátyás	2	3	4	2	2	4	4	3	3	3	kellő	törv.	I. r.
Schreiber György	4	4	4	3	4	4	4	3	3	4	hany.	törv.	I. r.
Schönfeld Antal	1	2	4	1	3	3	4	5	4	4	kellő	jó	I. r.
40 Seidmann Ferenc, héber	2	3	4	1	3	4	2	5	—	4	kellő	törv.	I. r.
Spitzer Vilmos, héber	1	1	2	1	2	1	2	3	2	1	kitar.	péld.	jeles
Stankovich Gerő, g. k. v.	4	4	4	4	2	4	4	5	3	4	hany.	k. t.	I. r.
Ströbl Győző	2	2	3	1	4	2	1	2	1	3	kellő	jó	I. r.
Szabó Lajos	2	2	2	1	1	1	2	3	3	1	kitar.	dics.	jeles
45 Szendrey Lajos	*	2	3	2	3	2	2	2	3	2	—	dics.	—
Szijártó Antal	3	3	4	4	4	4	4	1	—	3	hany.	törv.	I. r.
Tombác Ferenc	4	3	4	3	4	4	4	3	4	3	hany.	jó	I. r.
Török Ferenc, ism.	2	4	5	4	4	4	5	4	4	4	csék.	törv.	II. r.
Weber Nándor, ism.	2	3	5	4	4	4	4	3	3	4	csék.	törv.	II. r.
50 Weisz Vilmos	2	4	4	1	5	3	3	5	3	4	csék.	törv.	II. r.
Willi Illés	4	4	5	3	5	4	5	3	3	4	csék.	jó	II. r.
Zuna Béla	1	1	3	1	2	1	1	—	3	3	kitar.	dics.	jeles
Zsideg István	4	4	*	4	4	4	4	3	3	4	—	jó	—

Harmadik osztály.

A tanuló neve és vallása; ösztöndíjas vagy ismétlő-e?	TAN T Á R G Y A K										Szorgalma	Magaviselete	Általános sorozata
	Hittan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Földrajz	Történelem	Meenyiségtan	Természettan	Rajz	Testgyakorlat			
Baitz János, ism.	4	4	4	4	4	4	4	2	1	*	hany.	törv.	I. r.
Berkovics Sándor	4	1	2	4	4	4	4	3	4	4	hany.	jó	I. r.
Czibula István	3	3	3	4	3	2	4	3	3	3	hany.	jó	I. r.
Ehling Károly	2	*	2	*	*	*	*	2	4	*	—	—	—
5 Eppinger Alfréd, héber	1	2	3	1	2	2	2	1	2	3	erny.	dics.	jeles
Ernszt János	3	4	4	2	3	1	4	2	2	4	kellő	dics.	I. r.
Fischer Miklós, héber	1	4	3	2	3	2	2	1	3	4	kellő	dics.	I. r.
Frank Sándor	1	1	1	4	2	1	4	2	5	5	kellő	jó	I. r.
Fratricsevic Lajos	2	4	4	5	4	3	5	3	5	*	csek.	törv.	II. r.
10 Grünfeld Miksa, héber	1	1	1	3	3	2	2	2	3	3	kellő	törv.	I. r.
Halhegyi Sándor	3	3	4	4	4	3	4	4	1	*	hany.	törv.	I. r.
Igaz Kálmán	2	4	4	4	4	3	4	3	4	3	hany.	törv.	I. r.
Ivankovics Nándor	2	4	4	4	3	3	4	1	2	3	hany.	jó	I. r.
Kiss Imre	1	3	4	4	3	1	4	4	5	3	hany.	dics.	I. r.
15 Kleits János	2	3	3	3	2	1	2	1	2	4	kellő	dics.	I. r.
Mihályfi János	1	3	4	4	3	2	4	2	3	*	kellő	dics.	I. r.
Neagoe János, g. k. v.	1	4	4	3	2	2	3	3	1	*	kellő	dics.	I. r.
Nyári József	1	2	2	4	2	2	3	2	3	*	kellő	jó	I. r.
Olajos József	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	erny.	dics.	kit.
20 Pap Benő, ism.	1	2	3	3	3	2	3	2	2	2	kellő	jó	I. r.
Pappert Vencel	4	4	4	4	4	4	4	3	4	2	hany.	jó	I. r.
Sánta Pál	1	1	2	3	2	1	3	2	3	4	kellő	dics.	I. r.
Schlesinger Izidor, héber	2	4	4	4	3	3	4	3	1	2	hany.	jó	I. r.
Spitzer Mihály, héber	1	1	1	1	2	1	2	1	1	2	erny.	dics.	kit.
25 Stockbauer Kálmán	4	3	3	4	4	4	4	3	4	4	hany.	jó	I. r.
Szűcs László	3	4	4	4	4	3	4	2	4	4	hany.	törv.	I. r.
Tolmács Lázár, g. k. v.	2	4	4	4	4	2	4	3	5	3	hany.	dics.	I. r.
Varga Ferenc, hely. v.	1	2	2	2	2	3	3	3	2	*	kellő	dics.	I. r.
Várady Dezső, hely. v.	2	2	2	3	2	2	3	2	2	4	kellő	dics.	I. r.
30 Várady János	2	3	4	4	2	2	4	3	4	*	kellő	jó	I. r.
Velcsöv Kálmán	2	3	3	2	2	1	3	1	2	3	kellő	dics.	I. r.
Weisz Ignác, héber	1	2	2	2	2	1	4	1	3	3	kellő	dics.	I. r.
Weisz Sándor, héber	1	1	1	1	2	2	3	1	3	*	erny.	dics.	jeles

Kimaradtak:

Ábrahám József.   Kamiaár János.
Hegedűs János.   Knézy Miklós.
Zsiros Gyula.

Negyedik osztály.

A tanuló neve és vallása; ösztöndíjas vagy ismétlő-e?	TANTÁRGYAK										Szorgalma	Magaviselete	Általános sorozata
	Hittan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Történelem	Mennyiségtan	Természettan Vegytan	Rajz	Testgyakorlat				
Assermann Ferenc	1	1	3	3	4	3	1	3	1	kellő	jó	I. r.	
Borbola Mihály	2	3	4	3	2	4	4	5	2	kellő	jó	I. r.	
Eremitz László, g. k. v.	1	3	3	2	1	4	4	4	—	kellő	dics.	I. r.	
Führer Simon, héber	1	1	2	1	1	3	3	3	*	kellő	dics.	I. r.	
5 Glász József	1	2	3	2	1	2	1	3	*	kitar.	dics.	jeles	
Glász Mihály	2	3	3	1	2	1	2	4	3	kellő	dics.	I. r.	
Hankó György	1	2	1	2	1	2	1	2	*	erny.	dics.	kit.	
Kiss László	1	1	1	2	1	3	1	2	1	kitar.	dics.	jeles	
Korek János	3	4	4	3	3	4	3	1	3	kellő	jó	I. r.	
10 Krausz Ede	3	2	4	3	3	4	3	2	2	kellő	törv.	I. r.	
Kyri János	2	2	3	1	1	2	2	2	1	kitar.	dics.	jeles	
Nagy Mátyás	2	3	4	3	1	4	2	2	4	kellő	k. t.	I. r.	
Oltványi Pál, öszt.	1	2	2	3	2	3	2	3	4	kellő	dics.	I. r.	
Orsó Mátyás	1	1	1	1	1	1	1	1	—	erny.	dics.	kit.	
15 Prinz Antal, héber	1	1	1	1	1	1	1	2	*	erny.	dics.	kit.	
Reichl Jenő	2	3	3	3	1	4	3	3	4	kellő	dics.	I. r.	
Remzsó Ferenc	1	1	1	1	1	1	1	1	2	erny.	dics.	kit.	
Rieger Kálmán	2	2	4	2	2	3	3	3	*	kellő	jó	I. r.	
Riesz Jakab	1	1	2	1	1	1	1	2	*	erny.	dics.	kit.	
20 Rosenberg Mihály, héber	1	2	3	1	1	1	1	2	4	kitar.	jó	jeles	
Schadek Ferenc	2	2	1	1	1	3	2	3	4	kitar.	jó	jeles	
Szávics Kornél, g. k. v.	4	3	5	4	4	4	3	4	4	csek.	törv.	II. r.	
Szerdahelyi Kálmán	3	3	4	4	3	4	4	4	—	hany.	jó	I. r.	
Szűcs József	2	1	3	4	1	3	2	3	4	kellő	jó	I. r.	
25 Tary József	2	1	4	3	2	4	2	2	4	kellő	jó	I. r.	
Tölcséry Ferenc	1	1	1	2	2	2	2	3	—	kitar.	dics.	jeles	
Wagner Nándor	1	2	1	1	1	2	1	4	2	erny.	dics.	kit.	
Weitzenfeld Antal, héber	1	3	1	2	1	4	3	4	4	kellő	dics.	I. r.	
29 Weninger János, öszt.	4	3	4	4	4	4	4	2	2	hany.	törv.	I. r.	

Ötödik osztály.

A tanuló neve és vallása; öszöntudias vagy ismétlő-e?	TANTÁRGYAK									Szorgalma	Magaviselete	Általános sorozata
	Hittan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Német nyelv	Történelem	Természettud.	Mennyiségtan	Testgyakorlat			
Babarczy János	4	5	4	*	5	*	*	4	*	—	törv.	—
Benke István	1	4	4	*	4	*	*	4	*	—	törv.	—
Bozsaszky Milán, g. k. v.	1	4	3	3	3	2	4	3	1	hany.	jó	I. r.
Budaváry Lipót	1	2	2	2	3	1	2	4	2	kellő	dics.	I. r.
5 Faragó Ödön	1	4	4	4	3	2	4	4	3	hany.	törv.	I. r.
Fitsor József	1	1	1	1	2	1	2	2	3	erny.	dics.	kit.
Fodor János	1	3	3	3	4	2	4	4	2	hany.	dics.	I. r.
Fóris József	2	3	3	3	3	3	4	3	3	kellő	jó	I. r.
Freyburger Sándor, öszt.	2	2	3	2	3	3	3	3	1	kellő	dics.	I. r.
10 Glász János	1	4	4	4	2	3	4	4	*	hany.	örv.	I. r.
Grosser Albert, héber	1	2	1	1	2	1	1	2	3	erny.	jó	kit.
Grün Lajos	1	1	1	3	1	1	1	3	4	kellő	jó	I. r.
Grünfeld Béla, héber	1	4	4	5	3	4	4	4	—	csek.	törv.	II. r.
Hegedűs István	1	2	3	3	3	2	3	4	*	kellő	dics.	I. r.
15 Hegedűs Pál	4	4	3	3	4	2	4	3	*	hany.	jó	I. r.
Hoffer József	4	5	5	5	5	3	5	5	—	csek.	k. t.	II. r.
Jászay Géza	*	2	2	2	3	1	1	2	4	—	törv.	—
Kirschner Mór, héber	1	4	3	3	1	2	4	2	—	hany.	törv.	I. r.
Kiss János	1	1	2	2	2	1	2	2	4	erny.	dics.	jeles
20 Kohn Samu, héber	1	3	3	2	3	2	3	3	4	kellő	jó	I. r.
Kopasz Ferenc	3	4	4	4	5	3	3	4	2	csek.	törv.	II. r.
Korányi Kálmán	2	4	4	5	4	3	5	5	*	csek.	törv.	II. r.
Kovalik János	1	3	3	3	2	1	3	4	3	kellő	törv.	I. r.
Kuszli Tamás, öszt.	1	3	3	3	3	3	4	4	4	hany.	törv.	I. r.
25 Lichtneckert József	1	4	4	4	4	3	4	4	2	hany.	jó	I. r.
Löv Mózes, héber	1	1	1	1	2	2	2	2	2	erny.	jó	jeles
Lukacsevics M., g. k. v., öszt.	1	4	2	2	4	3	4	4	4	hany.	jó	I. r.
Miók János, g. k. v.	1	3	3	3	3	2	3	3	1	kellő	jó	I. r.
Nikolaevics István g. k. v.	2	4	4	4	3	2	4	4	*	hany.	jó	I. r.
30 Novák László	1	1	2	2	3	1	3	3	3	kellő	dics.	I. r.
Pollák Simon, héber	1	4	4	4	2	3	3	4	*	hany.	törv.	I. r.
Preiszlér Kálmán	1	3	4	4	4	2	3	3	4	hany.	törv.	I. r.
Pressburger Béla, héber	1	2	1	2	2	3	3	3	3	kellő	ó	I. r.
Rigó Endre	4	4	5	5	4	4	4	4	*	csek.	törv.	II. r.
35 Risztits János, g. k. v.	3	4	4	4	3	3	4	4	2	hany.	jó	I. r.
Schwarz Mór, héber	1	1	1	1	1	1	2	1	4	erny.	dics.	kit.
Simon Mihály	1	1	1	1	2	1	2	3	*	kellő	dics.	jeles
Stács János, g. k. v.	1	2	2	2	2	2	4	2	4	kellő	dics.	I. r.
Stern Emil, héber	3	4	4	4	3	4	5	5	4	csek.	k. t.	II. r.
40 Szekrényi Lajos	1	1	3	3	3	*	2	3	*	—	törv.	—
Szűcs József	4	4	4	4	4	4	4	4	3	hany.	törv.	I. r.
Úveges János	1	1	1	1	3	1	1	2	—	erny.	dics.	jeles
Vuics Vazul, g. k. v.	1	2	2	2	2	1	2	2	4	erny.	törv.	jeles
Wolf Sándor, héber	3	4	4	4	3	3	4	4	*	hany.	jó	I. r.
45 Zsótér László	4	4	4	5	5	4	5	4	1	csek.	k. t.	II. r.

Kimaradtak:

Bálint Gyula, Géczy Károly, Heinrich Adolf,
Popovits György g. k. v. öszt., Schmidt Dezső,
Vasváry László.

Hatodik osztály.

A tanuló neve és vallása; ösztdíjas vagy ismétlő-e?	TANTÁRGYAK										Szorgalma	Magaviselete	Általános sorozata
	Hittan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Német nyelv	Történelem	Természettud.	Mennyiségtan	Vegytan	Testgyakorlat			
Assermann László	2	3	4	4	3	4	4	4	3	1	hany.	jó	I. r.
Bieber Gyula	1	1	1	1	1	2	2	2	1	—	erny.	dics.	jeles
Csák Alajos	2	4	3	4	4	4	4	4	4	3	hany.	jó	I. r.
Csányi János	1	4	4	4	4	4	4	4	2	4	hany.	jó	I. r.
5 Dima Dusan, g. k. v., öszt. . .	1	2	1	1	1	1	2	2	2	1	erny.	dics.	jeles
Firigyházky Mihály, g. k. v. . .	1	3	4	4	2	2	4	3	3	4	kellő	dics.	I. r.
Gruber György	3	4	4	4	4	4	4	3	4	3	hany.	dics.	I. r.
Horváth Ernő, öszt.	1	1	3	3	3	2	3	3	2	4	kellő	jó	I. r.
Hufnagel János	2	4	4	4	2	4	3	3	4	3	hany.	jó	I. r.
10 Jablonszky Miksa	4	4	4	3	4	4	4	4	2	3	hany.	törv.	I. r.
Langer Manó, héber.	1	2	2	1	2	1	2	1	4	3	erny.	dics.	jeles
Mihálovits Alajos	1	2	2	3	3	1	3	2	2	3	kellő	jó	I. r.
Mihelics Lajos	1	3	3	3	2	2	3	2	2	4	kellő	jó	I. r.
Molnár János	1	3	3	3	4	3	4	3	3	3	kellő	dics.	I. r.
15 Oehring Albert	1	2	3	3	3	1	4	3	2	3	kellő	dics.	I. r.
Politzer Izidor, héber	1	4	4	4	2	4	4	4	3	*	hany.	jó	I. r.
Protics András, g. k. v.	2	5	3	4	4	4	4	4	4	4	esek.	jó	II. r.
Riesz Márton	1	1	2	2	1	1	1	2	1	2	erny.	dics.	jeles
Roosz János	1	1	2	1	1	1	1	1	1	3	erny.	dics.	kit.
20 Rosenstock Nándor, héber. . .	1	3	4	4	2	2	4	4	3	4	hany.	jó	I. r.
Schmidt János	1	2	3	3	1	1	3	2	2	2	kellő	dics.	I. r.
Styller István	2	2	4	4	4	2	4	4	3	4	hany.	jó	I. r.
Szekerke Lajos	2	2	4	4	4	2	4	4	3	3	hany.	jó	I. r.
Szerdahelyi Sándor	1	4	5	5	3	4	5	4	4	4	esek.	törv.	II. r.
25 Tölcséry József	1	2	2	2	3	1	2	3	1	3	kellő	dics.	I. r.

Kimaradtak:

Bense Antal.

Demetrovics D., g. k. v., öszt.

b. Feilitzsch Feodor, ág. v.

Klein Emil.

5 Tóth János, ism.

Hetedik osztály.

A tanuló neve és vallása ; ösztündíjas vagy ismétlő-e ?	T A N T Á R G Y A K										Szorgalma	Magaviselete	Általános sorozata
	Hittan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Német nyelv	Történelem	Mennyiségtan	Természettan	Bölcészettan	Testgyakorlat			
Abránovich Ede	1	4	3	4	4	3	4	4	2	3	kellő	jó	I. r.
Balog József	1	3	3	3	1	1	3	2	1	*	kellő	dics.	I. r.
Bokor Pál	1	2	4	2	3	2	1	1	2	1	kellő	jó	I. r.
Chiritia Mihály, g. k. v.	1	4	3	4	2	3	4	3	3	3	kellő	jó	I. r.
5 Deutsch Gyula, héber	2	3	3	2	1	2	2	2	2	*	kellő	törv.	I. r.
Fedrigoni Richard	1	2	2	2	1	1	1	2	1	—	kellő	törv.	jcles
Grün József, héber	1	3	2	2	3	1	2	1	2	3	kellő	dics.	I. r.
Ikerváry János, Bommaz-ösz.	1	2	1	1	2	1	1	1	1	3	cruy.	dics.	kit.
Jónás Ferenc	1	4	4	4	4	4	4	3	4	3	kellő	jó	I. r.
10 Kehrer Béla	3	4	4	4	3	4	4	3	4	3	kellő	törv.	I. r.
Kelemen Géza, héber	1	2	2	3	1	1	2	1	1	—	kellő	jó	jcles
Koczor János, ág. v.	1	1	3	3	1	1	3	1	1	2	kellő	dics.	I. r.
Konsch Ignác	1	3	3	3	3	2	3	3	2	2	kellő	dics.	I. r.
Kopitl Miksa, héber	1	2	1	1	1	2	2	2	1	4	kellő	jó	jcles
15 Lázár Béla	1	2	4	4	3	1	3	1	3	2	kellő	k. t.	I. r.
Mannheim Sándor, héber	1	2	2	1	1	1	2	2	1	*	kellő	dics.	jcles
Podhorszky József, min. r. p. n.	1	2	4	4	3	2	3	3	3	—	kellő	jó	I. r.
Ringhofer Lajos, ág. v.	2	3	3	4	2	1	3	3	1	—	kellő	törv.	I. r.
Sigmond Dénes	1	2	1	2	1	2	3	*	2	*	—	dics.	
20 Skultéty János	1	4	5	*	*	4	5	4	4	2	—	törv.	
Sóti István	1	2	2	1	2	2	3	3	2	*	kellő	dics.	I. r.
Stein József	1	2	3	3	1	1	3	2	1	3	kellő	dics.	I. r.
Tavasy Gyula	2	4	*	5	4	4	4	4	4	*	—	k. t.	
Thurszky Jenő	1	3	3	4	3	3	4	3	3	2	hany.	k. t.	I. r.
25 Vaally Emil	1	2	4	4	3	2	3	2	2	3	kellő	törv.	I. r.

Kimaradtak:

Bottlik Dezső.

Stefánovits Emil, g. k. v.

Kotányi Rudolf, héber.

Szabó Kálmán.

Sárosi Antal.

Thúry János.

Meghalt:

Bieber Miklós.

Nyolcadik osztály.

A tanuló neve és vallása; osztályos vagy ismétlő-e?	A tanuló neve és vallása; osztályos vagy ismétlő-e?	A tanuló neve és vallása; osztályos vagy ismétlő-e?
Debreceni Lajos, öszt. Dobó Antal Freuder Miksa, héber Hubacsek Pál 5 Jovitia Döme, g. k. v. Klein Adolf, héber Komáromi László Kopasz Géza	Palotás Fauszt 10 Putics Nikefor, g. k. v. Rainer József Sávay János Schmidt Lajos Schönfeld Mór, héber 15 Szűcs János, Makra-öszt.	Szviderka Sándor Tajthy Ferenc Új József Weisz Ignác, héber 20 Weisz Izidor, héber Winter József Záhora József
<i>Kimaradtak:</i> André Géza, öszt. Weisskopf Mór, héber. Böresök József.		

A rendkívüli tantárgyakból.**A) Műének.**

I. osztály.			III. osztály.
Assermann Pál 3	Martin József 4		1 Baitz János 1
Bába István 4	Nagy Antal 3		IV. osztály.
Babarczy József id. 2	35 Nagy István 4		Glasz József 1
Babarczy József ifj. 4	Ocskay Gyula 3		Krausz Ede 2
5 Bagáry Kálmán 4	Pap Ferenc 2		Kyri János 2
Bittenbinder Miklós 2	Pfölschifter József 3		Orsó Mátyás 2
Budor Sándor 4	Pillich Gyula 4		5 Schadek Ferenc 2
Czeglédi Ágost 1	40 Pintér Mihály 4		6 Weninger János 1
Czimer Károly 4	Rittinger Antal 3		V. osztály.
10 Dasszinger József 4	Rózsza Antal 4		1 Grün Lajos 1
Daubner Gyula 4	Sauter János 2		VI. osztály.
Dolencz Ferenc 3	Sigmond Sándor 4		Gruber József 3
Donauer Mátyás 4	45 Steingassner Béla 4		2 Rosenstock Nándor 2
Ehling János 4	Streicher Miklós 3		VII. osztály.
15 Farkas Mihály 3	Taschler Andor 1		Abranovich Ede 3
Frekó Menyhért 2	Tököli Lajos 4		Balogh József 2
Fridrich Péter 4	Török Antal 6		Bokor Pál 1
Glász Pál 1	50 Török Béla 4		Jónás Ferenc 2
Gróff Gyula 4	Várakozó Gyula 4		5 Koczor János 1
20 Halász János 4	Vetzer Ferenc 4		Lázár Béla 2
Harsányi János 1	Virsz Péter 4		Ringhoffer Lajos 2
Holecz Ferenc 4	Zillich Fülöp 4		Skultety János 2
Holecz Mátyás 4	55 Zsarkó Antal 4		Stein József 1
Jost Miklós 4	56 Zsák Frigyes 3		10 Thurszky Jenő 2
25 Kiss János 3	II. osztály.		VIII. osztály.
Kiss István 2	Baitz Károly 2		1 Palotás Faust 3
Kiss Sándor 4	Baitz Vendel 2		
Klivinyi Lajos 4	Gramantik Pál 2		
Korda János 3	Kemény Béla 2		
30 Krubicza József 4	5 Pacha István 2		
Lapanovszky Dezső 4	Szabó Lajos 1		
Lichtneckert József 4	Szendrey Lajos 1		
	8 Szijártó Antal 2		
	B) Gyorsírás.		
IV. osztály.	VII. osztály.		
Orsó Mátyás 1	Balogh József 1	Jónás Ferenc 4	
Prinz Antal 1	Bokor Pál 1	5 Kehrer Béla 3	
3 Remzsó Ferenc 2	Ikervári János 1	6 Mannheim Sándor 2	
		VIII. osztály.	
		1 Komáromi László 2	

VI.

Az ifjúság számának statisztikai kimutatása, osztály, vallás, nemzetiség és előmenetel szerint.

Osztály	Az 1872—73. tanévben bejegyzett nyilvántartott tanuló	A z é v v é g é n																			
		Vallási tekintetben						Nemzetiségi tekintetben						Előmenetel szerint					Vizsgálat nélkül maradt	Elmaradt	
		Római kath.	Görög kath.	Görög kál. vall.	Ágostai vall.	Helvét vall.	Héber	Magyar	Német	Szerb	Román	Szláv	Horvát	Bolgár	Kitűnő	Jéles	I. rendű	II. rendű			III. rendű
I.	73	62	—	3	1	—	7	68	2	3	—	—	—	—	9	3	40	5	8	3	5
II.	53	41	—	1	—	—	11	42	10	1	—	—	—	—	1	5	32	11	—	4	—
III.	38	26	—	2	—	3	7	29	5	1	—	—	2	—	2	2	27	1	—	1	5
IV.	29	23	—	2	—	—	4	14	13	2	—	—	—	—	6	6	16	1	—	—	—
V.	50	32	—	8	—	—	10	41	—	6	1	2	—	—	3	5	26	7	—	4	5
VI.	30	22	—	4	1	—	3	28	1	1	—	—	—	—	1	4	18	2	—	—	5
VII.	32	22	—	2	2	—	6	30	—	1	1	—	—	—	1	4	17	—	—	3	7
VIII.	25	17	—	2	—	—	6	22	—	1	1	1	—	—	5	4	13	—	—	—	3
Összesen	330	245	—	24	4	3	54	274	31	16	4	3	2	—	28	33	169	27	8	15	30

VII.

Az érettségi vizsgálat eredménye az 1871—72-ik és 1872—73-ik tanévben.

A VIII. osztály növendékeinek száma	Érettségi vizsgálatra jelentkeztek	Visszalépett	Visszautasított	Mégbukott	Érettnek nyilvántartott		A t á v o z ó k k ö z ö l									Egyéb
					kitűnőleg	egyszerűen	papi	jogi	orvosi	bölcsészeti	műtani	bányászati	gazdasági	gyógy-szerész		
					p á l y á r a l é p e t t											
1871/72-ben 37	42	2	—	11	3	26	12	13	3	3	2	—	5	1	1	1
1872/73-ban 28	25	1	—	2	8	14	4	4	1	3	2	—	8	—	2	2

VIII.

Adatok a szegedi főgymnasium történetéhez.

A) Ifjúsági segélyegylet.

A segélyegylet nemes céljának megfelelőleg ez évben is nyújtott néhány ifjúnak pénzben vagy tan- és segédkönyvekben támogatást s egyszersmind alaptőkéjét is gyarapítá; tőkéje jelenleg 1470 frt 84 kr., mely részint tagdíjakból, részint nemesszív emberbarátok adományaiból szaporodik. Kegyelettel őrzi az egylet emléklapjain e nagylelkű adakozók díszes névsorát, melyben a szeged-eszegrádi takarékpénztár, 50 frtnyi adománnyal, minden évben fellelhető.

Fogadják a nemeskeblű jötevők az ifjúság háláját!

B) Önképző-kör.

Az iskolai év első havában megalakult irodalmi kör első teendőjének tartá a tisztelet és hódolat legönzettelebb érzeményeit városunk szülötte, Dugonics András emlékének szentelni. Az intézet falai

között tartott ünnepélyen a szereplő tagok méltó elismerésben részesültek a díszes hallgatóság részéről. Több nyilvános gyűlést a kör nem tartott ez évben, de annál buzgóbb serénykedés és vetélykedés mutatkozott az egyesület köz- és bírálói gyűlésein, mint a kör gyupontjain.

A valódi önmívelés emelő gondolatától áthatva és annak horderejét világosan felfogva, a főgymnasiumi ifjúság majdnem kivétel nélkül tagul iratkozott a körbe, melynek hetenkinti közgyűléseit a legnagyobb rész pontosan látogatta.

Közgyűlést, melynek tárgyát önkészítette művek felolvasása, bírálgatása, előadás s felolvasások képezék, a kör 28-at tartott. Igazgatási ügyek 10 bizottsági ülést szükségelttek. A bírálói szakosztályok minden közgyűlés előtt tartottak üléseket, melyeken 71 művet bíráltak meg, nevezetesen: 53 szépirodalmi, 7 természettudományit és 11 bölcsészeti-történelmit.

Az egyéni tevékenység serkentésére és a nemes vetély fokozására többrendbeli pályázat hirdettetett, különösen: 2 szépirodalmi, 1 történelmi, 1 műfordítási és 1 előadási. Schönfeld Mór, Palotás Fausztin, Winter József, Weisz Ignác és Weisz Izidor sikerült dolgozataikkal jutalmakat nyertek. Többen dicséretre méltattak. Az előadási versengésen Schönfeld Mór nyerte el a jutalmat. Általában a VIII. osztály tünt ki tevékenysége és rendszeretete által.

Az egyesületi könyvtár alapját megveté a n. t. tanári kar áldozatkészsége, melyet több egyesületi tag iparkodott utánozni. Az egyesület könyvtára, mely a múlt év végén 10 kötetet tartalmazott, ez év folytán 133 kötet- és 22 füzetre szaporodott. Az egyesület saját költségén többrendbeli szaklapokat járatott, a „Természettudományi Társulat” pedig ingyen küldé füzeteit.

A kör tagjai előtt saját könyvtárán kívül nyitva állott a gazdag választékú ifjúsági könyvtár.

Tagsági díjkép befolyt ez évben 86 frt 50 kr., a májusi kirándulás alkalmával a kör könyvtárának javára rendezett sorsjáték 66 frtot eredményezett. A múlt évi pénztári maradvány 41 frt 58 krt tett. Ez összegből a jelen évi kiadást, 73 frt 57 krt levonva, az egyesület vagyona 120 frt 21 krt tesz.

Az egyesület összes ügyeinek vezetésében a tanári kar egyik tagja — Horvát Sándor buzgólkodott.

Az önképző-kör által rendezett Dugonics-ünnepélyen kívül tartott még az ifjúság egy más ünnepélyt is febr. 19-én, mint Kopernik Miklós születésének négyszázados évfordulóján, mely alkalommal dr. Volly István tanár a díszes közönség nagy tetszése közt tartá emlékbeszédét naprendszerünk örökemlékű alapítója felett. Az ifjúsági dalárda néhány összhangzó dallal, Bokor József VII. oszt. tanuló pedig egy alkalmi szavallattal egészíték ki a kedves emlékéü ünnepélyt.

C) Museumok.

a) Fizikai és vegytani museum.

A phys. museum részére a múlt évben szerzett szinképelemző készülék nem felelt meg céljának, azért visszaküldetett s ára részint javításokra, részint új eszközök beszerzésére fordított.

Ugyanezen célra Szeged városa 200 frtot, kísérletekre pedig 20 frtot utalványozott.

Javítottatott ezen év folytán: 1 nap-góreső, 1 napállító, 1 gyantalepény, 1 tellurium, 1 központfutó szekér.

Ujonan szereztettek: 1 orgonaasztal 15 sippal, 1 Bunsen-féle telep 20 elemmel, vegyszerek 34 üveggel.

b) Természetráji museum.

A természetráji gyűjtemény részint vásárlás, részint adományozás által többrendbeli segédesszközzel gyarapodott. Így megszereztetett az állatbonctanhoz 5 drb csontváz, nevezetesen: a Felis domestica, Gallus domesticus, Testudo graeca, Tropinodotus natria, Cyprinus carpio teljes csontvázai; az ásványtanhoz: gyémánttal ellátott keménységi fokozat és papír-jegecidomok. Az ásványtani gyűjteménynek a múlt évben adományozott egyes tárgyak mind papír-dobozzal lőnek ellátva.

Többrendbeli borszesz-praeaparatum megrendelés alatt van.

Virág András helybeli hajóslegény 4 drb ős gim-agancsot ajándékozott az állatgyűjtemény számára.

D) Könyvtárak.

a) Tanári könyvtár.

A tanári könyvtár a szükséges iskolai kézikönyveken kívül vásárlás útján következő művekkel gyarapodott:

1. A fölvilágosodás keletkezésének és befolyásának történelme Európában. Irta Lecky W. E. H., fordította Zsilinszky M. Pest, 1873.
2. Jahrbuch des Vereins für wissenschaftliche Pädagogik. Dr. T. Ziller. Leipzig, 1872.
3. Pädagogisches Archiv. W. Langbein. Stettin, 1873.
4. Annalen der Physik und Chemie. Poggendorff. Leipzig, 1873.
5. Jahrbuch der Erfindungen. H. Hirzel und H. Gretschel. Leipzig, 1872.
6. A föld és fokozatos meghódítása. Boccardo, fordította Dunyov J. Pest, 1873.
7. Magyarország történelme. Horváth M. Pest, 1871. (Uj dolgozat.)
8. Az országos tanáregylet közlönye. Buda, 1873.
9. Magyar tanügy. Pest, 1873.

b) Ifjúsági könyvtár.

E könyvtár gyarapodott mlgos Dáni F. ur szívésségéből Cajus Valerius Flaccus Argonauticon című művével; fordította Fábian G. Pest, 1873. Több elrongyolott mű újra bekötetett.

c) Az önképző-kör könyvtára.

Az önképző-kör könyvtára ajándékozás útján következő művekkel gyarapodott:

Martin Péter t. ur: Goethes dramatische Meisterwerke, 1 kötet. Der Abendteurer Edmund Fröhlich von Landsteiner, 4 k. Die Gräfin Mathilde von Canossa von Bresciani, 1 k. Mazeppa a poemby lord Byron, 1 füzet. Die Kinder des Lichtes von Landsteiner, 2 k. Hermann und Dorothea von Goethe, 1 f. Volks- und Jugendschriften von Salzmann, 2 k. Geschichte der Abderiten von Wieland, 2 k. Der Geist in der Natur von Oersted, 2 k. Gedichte von Goethe, 1 k. — Volly István t. ur: Naturstudien von Masius, Lehrbuch der Physik von Müller. — Stancel Károly t. ur: Magyarország történelme Horváth Mihálytól, 6 k. Magyarország függetlenségi harca Horváth Mihálytól, 3 k. Huszonöt év Magyarország történetéből, 3 k. — Jurenák Antal t. ur: b. Eötvös József költeményei. (Album.) Ifjúsági iratok Schmidt Kristóftól, 18 k. Robinson gyarmata. A bujdosó naplója Jókai Mórtól, 1 k. Beszélytár Fribeisz Istvántól, 1 k. Fekete gyöngy Sardoutól, 1 k. Téli-zöld Jókai Mórtól, 1 k. Szünórák Vahot Sándornétől, 1 k. Karlsbad von Rudolf Mannl, Családi olvasmányok Füssi Tamástól, 1 k. Morus Tamás és korszaka Walter Józseftől, 1 k. Magyar írók életrajzi gyűjteménye Danielik Józseftől, 1 k. A római katakombák Zádori Jánostól, 1 k. — Arányi Ágost t. ur: Szellemi omnibusz. Ben. David von Hahn-Hahn, 1 f. Magyar nyelvküncsek Thewrewk Józseftől, 1 k. A sz. hajdan gyöngyei Kazinczy Ferencről, 1 k. Esmék Aszalai Józseftől, 1 k. L' Abbé Mermillod, Duretől, 1 f. Le Judaisme L' Abbé Bauer, 1 f. Vándorlásain Perzsiában, Vámbéri Ármintól, 1 k. Vázlatok Közép-Ázsiából Vámbéri Ármintól, 1 k. — Horvát Sándor t. ur: Szabad egyház a szabad államban Montalembertől, 1 f. A pápáról De Maistre Józseftől, 1 k. A kath. egyház diadala Manahan Ambrustól, 1 k. Geschichte der hung. Königinnen von Janisch, 1 k. Drei grosse Könige der Hungarn von Feszler, 1 k. A Magyarföld egyháztörténetei Lányitól, 2 k. A gyakorlati ész Balmestől, 1 f. A bölcsészet lényege és feladata Somogyitól, 1 f. A magyarok őstörténete Horváth Ádámtól, 1 k. Magyar egyháztörténelem, 2 f. Szépészet Purgstaller Józseftől, 1 f. A magyar orvosok és természet-vizsgálók évkönyve 1871., 1 k. Népdalok és mondák Erdélyitől, 1 k. — Weisz Ignác 8-ik oszt. tan.: Berzsenyi és Kisfaludy Sándor műveit. — Weisz Izidor 8-ik oszt. tan.: Egy magyar rab Sziberiában, Lévai újabb költeményeit, Nagy Sándor költeményeit, Vörösmarty Mihály összes műveit. Azonfölül adományoztak még Uj József 6 k., Hubacssek Pál 5 k., Freuder Miksa 6 kötetet.

IX.

K i v o n a t

a vallás- és közokt. nagymélt. miniszterium által kibocsátott gymn. rendtartásból a szülék és gondnokok tájékoztatására.

5. §. A nyilvános tanulók szabályszerű felvétele szeptember 29-én és 30-án s október havának három első napján történik.

6. §. *b)* A felvételi vizsgálat minden a gymnasium első osztályába felveendő ifjúra nézve kivétel nélkül kötelező.

e) A felvétetni kívánó tanuló a felvételre eddigi tanulmányairól szóló bizonyítványaival személyesen szülei, gyámjai vagy ezek megbízottja kíséretében tartozik az igazgatónál jelentkezni.

21. §. Azon nyilvános tanulók, kik rendes időben a vizsgálatokat le nem tették s tanulmányaikat a következő osztályban folytatni fogják, a tanodai igazgatósághoz benyújtandó kérvény alapján pótvizsgálatokra bocsáttathatnak. Azok, kik ebbeli kötelességüknek le nem győzhető akadály miatt nem feleltek meg, díj nélkül bocsáttatnak pótvizsgálatra; azok ellenben, kik mulasztásaikat kellőleg igazolni nem képesek, a magánvizsgálatokért járó díjt kötelesek megfizetni. A fennemlített folyamodványok a mulasztás igazolására vonatkozó bizonyítványokkal felszerelve augusztus hó 8-áig adandók be. Későbbi kérvények csak a rendkívüli akadály bizonyítása esetében vétethetnek figyelembe.

24. §. Oly tanuló, ki valamely kötelezett tantárgyból másodosztályzatot kapott, az osztályt ismételni tartozik. Megengedtetik azonban, hogy az esetben, ha remélni lehet, hogy a hiányt a rendelkezésre álló idő alatt magánszorgalommal pótolhatják, olyanoknak, kik csak egy tantárgyból kaptak elégtelen tanjegyet, az illető tanár meghallgatása után az igazgató, a kik pedig két tantárgyból kapták ezen tanjegyet, a tanári testület adhaszon engedélyt a vizsgálat ismétlésére. A javító-vizsgálatnak megengedése iránti folyamodványok beadásának idejére nézve a 21. §. határozata alkalmazandó.

25. §. A pót- és javító-vizsgálatokra az illető tanulók csak a következő tanév első havában bocsáttatnak. E vizsgálatokat a nyilvános, úgy mint magántanulók ugyanazon tanodánál kötelesek letenni, melynél megbuktak, vagy a vizsgálatokat letenni elmulasztották.

26. §. Azon tanulók, kik a pót- vagy javító-vizsgálatokat a meghatározott időben le nem teszik, vagy azokon valamely tantárgyból elégtelen osztályzatot kapnak, javító-vizsgálatra nem bocsáttatnak, hanem az osztályt kötelesek ismételni.

27. §. Ha a tanuló az évi vizsgálat alkalmával kettőnél több tantárgyból bukott meg, a tanári kar meghallgatása után csak rendkívüli kivételes esetekben adhat a felsőbb tanhatóság engedélyt a pót-, illetőleg javító-vizsgálat letételére.

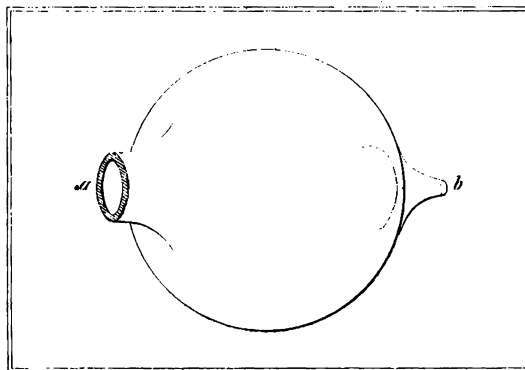
30. §. Amely tanuló már egyszer vizsgálat ismétlése után lépett felsőbb osztályba, ha egy vagy több év mulva ismét megbukik, többé javító-vizsgálatra nem bocsáttatik, hanem tartozik az osztályt ismételni.

31. §. Ugy szintén javító-vizsgálatra nem bocsáttatik, hanem az osztályt ismételni köteles az, ki csak egy tantárgyból is rossz — harmad-osztályzatot — kapott.

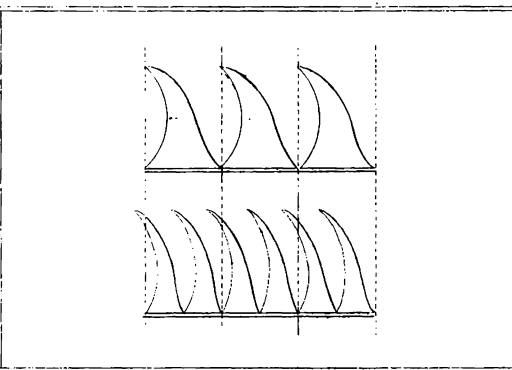
MELLÉKLET A SZEGEDI FŐGYMNASIUM

1872 - 73. évi értésvényéhez?

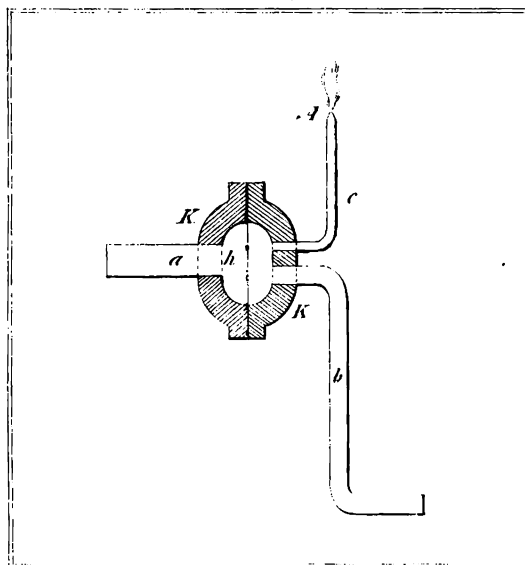
I.

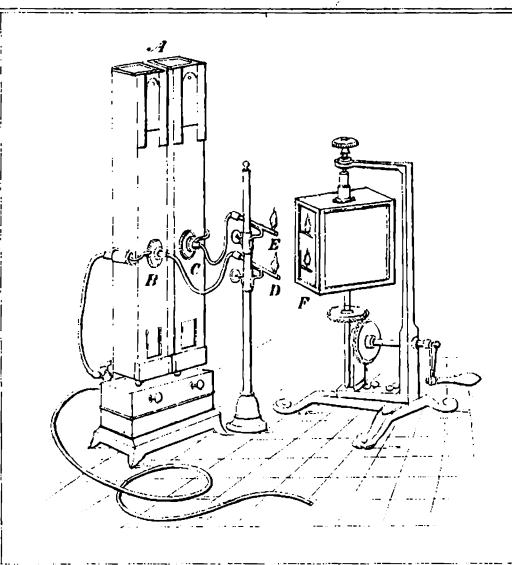
II.

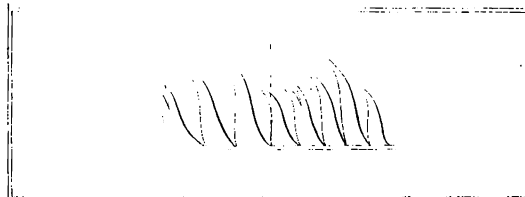
III.

IV.

V.

VI.

